

Kapitola XVIII. O Pomořanech

Nedovolil totiž vojsku zmoženému tak dlouhým pochodem, aby šlo hned domů, ani se sám s příchodem tuhé zimy neoddal požitkům nebo hostinám, nýbrž s vybranými muži z (celého) vojska se vypravil do země Pomořanů.⁵⁴ Jak dlouho se tam zdržel nebo kolik požárů v zemi založil nebo kolik toho ukořistil, není třeba jednotlivě popisovat. Postačí vylíčit celkový výsledek tažení, neboť spěcháme k závažnějšímu události. Tehdy totiž Boleslav v Pomořanech dobyl tři hrady, a když je spálil a srovnal se zemí, odnesl si jen kořist a zajatce. Poté si Boleslav trochu od války odpočinul a zatím opevnil své hrady tam, kde se dříve zdržoval císař.⁵⁵

Kapitola XIX. O Čechách a Polácích

Když Boleslav opevňoval hrad Hlohov a usadil se tam s vojskem, vpadli do Polska s loupežnými úmysly Zbyhňevovi bojovníci spolu s Čechy. Poté, co se však bez Boleslavova vědomí shromáždila místní markrabata,⁵⁶ rychle vyběhli jako myši ze skrýší, byli tam zajati, nebo zůstali zabiti, kromě několika mála, kteří našli záchranu v lese, příteli loupežníků.

Kapitola XX. O zradě Čechů

Vzpomínám si, že jsem o něco výše⁵⁷ řekl, že Češi opět přijali knížete Bořivoje na odňatý stolec a že se kvůli tomu Boleslav tak rychle vrátil z Čech. Ale protože se česká věrnost točí jako kolo, jak dříve Bořivoje vyhnáním proradně oklamali, tak ho (ted) proradně přijali, aby ho znovu oklamali. Neboť v krátkém čase pozbyl nejen knížectví, protože jej prostřední bratr⁵⁸ sesadil, ale ztratil rovněž možnost znovu ho získat, protože byl císařem zajat.⁵⁹ Měl také třetího bratra,⁶⁰ který byl sice mladší, ale co do zdatnosti nebyl horší. Bratrovi zachovával

věrnost a kníže Boleslav jej zdržoval v Polsku, radil mu a pomáhal s cílem podkopat vládu staršího bratra.⁶¹

Kapitola XXI. O válce a vítězství nad Čechy

Bojechtivý Boleslav poté shromáždil veliké vojsko a otevřel novou cestu do Čech,⁶² čímž je možné srovnat jej s Hannibalem a jeho neobyčejným činem. Neboť tak jako on se vydal dobýt Řím a jako první přešel přes Jovovy hory,⁶³ tak i Boleslav pronikl místy nahánějícími hrůzu, kam dosud nevstoupila lidská noha, s úmyslem vpadnout do Čech. Onen přešel s velkým úsilím jednu horu a získal si tím velkou slávu a paměť, Boleslav však nevystoupil na jednu (horu), nýbrž na mnoho nebetyčných štítů. Onen se pouze lopotil tím, že rovnal horu a prorážel skály, tento však musel bez přestávky valit kmeny stromů a skály, stoupat na strmé hory, razit si cestu stinnými lesy a stavět mosty přes hluboké bažiny.⁶⁴ Neobyčejnou námahou se Boleslav kvůli obraně Bořivojovy spravedlnosti a přátelství s ním během cesty travající tři dny a noci vyčerpal, (přesto) v Čechách dosáhl něčeho takového, co se bude s vítěznou slávou připomínat na věčnou památku. Poté, co Boleslav s takovým nebezpečím konečně vstoupil do Čech, nevrátil se hned s kořistí zpět jako dravý vlk podobně jako Čechové z Polska, nýbrž se zvednutými praporci, za zvuků polnic, v bojovém šiku a za doprovodu bubnů dokonce pomalu krácel přes širé české pláne, hledal boj, avšak nenašel jej; a nechtěl hromadit kořist ani zakládat požáry, dokud válku neskončí. V té době se Čechové několikrát objevili v jednotlivých houfech, ale když se na ně Poláci vrhli, ihned prchali kvapně zpět. Z okolních hradů vycházelo také mnoho bojovníků, kteří ustupovali před náparem Poláků a dávali jim v plen svá podhradí. Nejmladší Bořivojův bratr,⁶⁵ o němž jsem předtím mluvil, bránil Boleslavovi s pokornými prosbami v plenění, v zakládání požárů a v pustošení země, neboť v dětské prostotě věřil slovům zrádců, že může získat vládu bez války a bez vítězství. Když již čtvrtý den Boleslav očekával boj, spěchal přímou cestou k Praze a blížil se k jakési řece,⁶⁶ která sice nebyla velká, ale dala se těžko

přejít, usadil se na druhé straně řeky se shromážděným vojskem český kníže.⁶⁷ Ten doufal v obtížnost terénu, neboť se tak neodvážil jinde, a s úmyslem zabránit Boleslavovi v přechodu tam na něj čekal. Když ale Boleslav našel nepřítele, které hledal, rozzuřil se jako lev, který uviděl kořist zavřenou v ohradě, neboť neměl možnost začít boj. Když totiž Poláci chtěli řeku přejít jednou nahoře a podruhé dole, objevili se naproti nim na druhém břehu Čechové. Byla to totiž řeka podle klamných zpráv Čechů, kteří byli v Boleslavově táboře, bažinatá a pro takové množství vojska nebezpečná, i kdyby se nikdo nestavěl na odpor. Když však Boleslav viděl, že tak trátí čas nadarmo a že se slunce kloní k západu a den už končí, navrhl českému knížeti volbu hodnou rytířské odvahy, tedy že mu buď Boleslav udělá místo, aby přešel, nebo tam přejde on, jestliže český kníže ustoupí z místa. Také tvrdil, že nepřišel s cílem obsadit český stolec, ale aby se podle svého zvyku ujal obrany spravedlnosti vyhnanců a utlačovaných, tak jako se to přihodilo kdysi jemu. Ať tedy buď přijme svého bratra a dovolí mu v míru užívat otcovský podíl, nebo ať spravedlivý Soudce všech v otevřeném souboji mezi nimi ukáže, na čí straně je skutečná spravedlnost. Na to český kníže odpověděl: „Jsem vskutku připraven ochotně přijmout svého bratra, jestliže ty přijmeš svého,⁶⁸ ale neodvážuji se rozdělit si s ním vládu, leda na císařovu radu.⁶⁹ Kdybych měl vskutku úmysl nebo příležitost se s vámi utkat v boji, nečekal bych na vaše svolení, protože jsem již dlouho předtím měl možnost řeku přejít.“

Kapitola XXII.

○ zpusťování české země Poláky

Boleslav viděl, že český kníže v těchto odpovědích, které poslal, nenabízel žádné určité řešení, nýbrž jen pouhá slova. Na úsvitu dne, (ještě) v době odpočinku tedy pohnul s táborem. Nevzdálil se však od břehu té řeky, (jen) postoupil dolů k řece Labi. Tam, poblíž řeky Labe onu říčku bez překážky přešel⁷⁰ a pospíchal hledat válku tam, kde ji zanechal. Když však přicházel k ležení Čechů a nenacházel po nich nic jiného než stopy, svolal stařešiny k poradě,⁷¹ na níž dost jasně naznačil, co se zdá být užitečnější a čestnější. Někteří ze

stařešinů říkali: „Úplně stačí, že jsme tři dny statečně dleli v nepřátelské zemi a nenašli jsme příležitost bojovat, přestože nepřítel se shromáždil a stál před námi.“ A jiní zase tvrdili: „Úradky Boží jsou spravedlivé a lidem skryté;⁷² dosud se nám vedlo dobře, ale pokud (tu) budeme déle vyčkávat, nebude jisté, kam se tento osud obrátí.“ Na druhé straně Boleslav a mladíci úmysly stařešinů zlehčovali a tvrdili, že je třeba jít na Prahu jako předtím. A skutečně by zvítězil záměr mladých nad radou starších, kdyby byl dostatek chleba, který zmůže víc než lidské právo.⁷³ Když byl tedy s obtížemi schválen úmysl vrátit se, dal Boleslav při návratu zpět svolení pálit a plenit. Sám vždy kráčel se sešikovaným vojskem a velmi často se zadními voji poskytoval pomoc (ostatním). Měl také sešikované oddíly bojovníků, které šly před žháři a kořistníky a chránily je před výpady Čechů. Když tam vojsko tak moudře a důvtipně přivedl a zase je odvedl a v pátek⁷⁴ rozbil tábor u vstupu do lesa, rozkázal, aby byly posíleny hlídky a aby každá legie⁷⁵ byla připravena, kdyby se náhodou něco seběhlo, a stála na svém stanovišti. Téže noci, když se Boleslav ráno modlil, zachvátil zničehonic celý tábor jakýsi strach a vyvolal náhlý křik celého vojska. Tehdy každá země,⁷⁶ každý oddíl čekal na svém stanovišti, jak zněl rozkaz, a hodlal bránit své místo; dvorský šik vyzbrojený po dvorském způsobu⁷⁷ stanul kolem Boleslava, aby tam zvítězil, anebo zhynul. Jakmile však Boleslav uslyšel křik lidu, obklopen osobní družinou mladíků, vystoupil na místo o trochu vyšší, aby promluvil a svou řečí tam dodal zdatným odvahu, bázlivé zároveň zbavil strachu a hrůzy těmito slovy:

Kapitola XXIII.

○ Boleslavově odvaze a prozíravosti

„Ó, (mladíci), proslavení (svými) mravy a rodem, po mém boku jste vždy získávali vojenské zkušenosti a se mnou jste přivykli námaze. Zachovejte klid a zároveň plni radosti očekávejte dnešní den, který vás ověncí vítězným vavřínem!⁷⁸ Čechové dosud napadali Poláky tak, že jako mořské a lesní příšery z našich stád něco uchvátili a utekli s tím do lesů, a takto chápali vedení války. Již sedmý den se honíte



Zbyhněv v idealizované představě polského malíře Aleksandra Lessera (1814–1884, *Wizerunki królów polskich*, 1860).

po jejich zemi, spálili jste vsi a podhradí, viděli jste jejich knížete a shromážděné vojsko, hledali jste boj, ale nemohli jste jej najít. A tak dnes, jestliže Čechové nesvedou bitvu, nebo když ji svedou, dnes Poláci s pomocí Boží pomstí své křivdy. A až půjdete do bitvy, pamatujte na (jejich) kořistění, na zajatce a požáry;⁷⁹ pamatujte na unesené dívky, manželky a nevěsty; pamatujte na to, kolikrát vás pobouřili; pamatujte na to, kolikrát vás zmohli, když před vámi utíkali a vy jste je pronásledovali! Vydržte tedy ještě trochu, bratři a slavní bojovníci, buďte ve válce stateční, chlapi moji, neboť vás čeká radost! Dnešní den vám přinese to, co jste si vždy přáli, dnešní den zahladí bolest, kterou jste v sobě tak dlouhý čas nosili! Již se objevuje jitřenka, zakrátko se rozjasní onen slavný den, který odhalí zradu a věrolomnost Čechů, zlomí jejich troufalost a pýchu a pomstí křivdy napáchané na nás a našich předcích. Den, říkám, onen den je třeba v Polsku ctít;⁸⁰ onen den je dnem velikým i hořkým, jehož se musí Čechové navždy děsit; onen den je pro Poláky dnem slavným; onen den je pro Čechy dnem nenáviděným; den, říkám, hodný veškerého veselí, který dnes skloní čela Čechů až k zemi, v němž všemohoucí Bůh pozvedne roh naší pokory svou mocnou pravicí.⁸¹ Po skončení této řeči se v celém táboře slavila mše pro všechny, biskupové kázali slovo Boží svým farníkům⁸² a všechen lid posílilo svaté přijímání. Když ty obřady skončily, vyšli v bojových šicích obvyklým způsobem ze stanovišť a tak pomalu došli na okraj lesa.⁸³ Když však tak ohromné vojsko došlo k lesu a nikdo neznal ta místa ani nenašel nějakou stopu po cestě,razil si cestu každý sám neschůdným terénem, a tak již nebyl schopen držet se praporců nebo šiku. Doneslo se k nim totiž, že cesta, po níž přišli, a všechny ostatní jsou zavaleny záseky a vraceli se jinou, která nebyla s to pojmout takové množství (lidí). Kníže Boleslav jako dobrý pastýř stál v týlu na pravém boku s dvorským šikem a celé své vojsko pouštěl napřed.⁸⁴ Také palatin⁸⁵ Skarbimír na druhém boku se ukryl bez Boleslavova vědomí v malém lesíku. A tam čekal v záloze na Čechy, kdyby se je náhodou pokoušeli stíhat. Rovněž hnězdenský šik, zasvěcený polskému patronovi,⁸⁶ čekal s jakýmisi dvořany a jinými odvážnými bojovníky na knížete postupujícího z týlu na jedné malé planině, jež

oddělovala větší lesy od menšího lesa, stojícího před nimi. Boleslav následoval z boku své vojsko tím řídkým lesem, stanul na dohled svých a také oni jej uviděli. Tu on pokládal své za nepřátele a podobně i oni jej pokládali za nepřátele. Když však přišli blíž k sobě a důkladně si prohlédli zbraně, poznali polské praporce a upustili od již málem započaté bratrovražedné války. Mezitím se Čechové, jako by si již byli jisti vítězstvím, nesešikovali do oddílů, nýbrž pospíchali jeden přes druhého. Domnívali se totiž, že Poláky, kteří již byli v lese, nemohli se vrátit a sešikovat se do boje, rozprchli se a skrývali se (v houštích), pochyťují jako zajíce. Když však bojechtivý Boleslav viděl, že se nepřítel již přiblížil, zvolal: „Mládenci, ať je toto začátek našich potyček a také konec!“ Po tomto výroku hned oštěpem srazil prvního po pravici a zároveň s ním číšník Dršek⁸⁷ jinému podal smrtonosný nápoj. Tehdy se polská mládež o překot vrhla na nepřátele, udeřila nejprve kopími a následně vytáhla meče. Jen některé z blížících se Čechů tam chránily štíty, brnění pro ně znamenalo zátěž, nikoliv pomoc, přilby tam byly hlavám pro ozdobu, nikoliv k ochraně.

Tam železo železem se ostří,
kdo smělý je bojovník, se zjistí,
tam odvaha s odvahou se měří.

Těla se válejí na zemi, tváře a hrudi se zalévají potem, krev se řine potoky a polští mladíci volají: „Tak musí muži dokazovat svou statečnost, tak dobývat slávu, a ne potají loupit a potom mizet v lese jako krvežízniví vlci!“ Blyštící se šik Čechů a Němců v brnění, který kráčel na špici, tam pod tíhou (zbroje) a nechráněný padl jako první. Přece však český kníže přesto, že výkvět (jeho) válečníků již ležel sražen na zemi, usiloval o to, aby pomstil svou pohromu tím, že napodruhé i napotřetí nechal otočit vojenské oddíly. Hromady jeho padlých se však stále zvětšovaly. Také Skarbimír se šikem dvořanů, oddělený lesíkem, bojoval s jinými českými voji, takže Boleslav o Skarbimírovi a Skarbimír o Boleslavovi vůbec nevěděl, kde (kdo) stojí, nebo jestli svádí boj. Na obou stranách Mars cvičí své síly, Štěstěna si hraje, české

kolo se vyvrací,⁸⁸ Parky stříhají nitě českých životů, Kerberos cení hroznou tlamu, převozník přes Acherón se nudí a pluje tam a zpět, Proserpina se směje, Furie před nimi roztahují hadí šaty, Eumenidy jim připravují sirné lázně, Pluto rozkazuje Kyklópům zhotovit důstojné věnce z hadích zubů a dračích jazyků pro bojovníky, které je třeba po zásluze uctít.⁹⁰ Nač se více zdržujeme? Když Čechové viděli, že se jejich věc nelíbí Božímu úradku a polská statečnost i jejich spravedlivá věc nabývá převahy, a když tam padl šik jejich nejlepších bojovníků, dali se po oddílech i rozdělení na útěk. Poláci však hned nechápali, že utíkají, nýbrž věřili tomu, že útek jen předstírají. Jakési údolí položené uprostřed a les totiž Čechům pomáhaly, neboť skrývaly jejich útek či nástrahy. Polský kníže Boleslav proto svým rozohněným válečníkům zakázal, aby je s troufalou lehkomyšlností pronásledovali, neboť se obával ostražitosti a lsti Čechů. Když Poláci konečně poznali, že útek Čechů je skutečný, popustili uzdy svým koním a hned se dali do pronásledování. Odnegli si proto triumfální vítězství. Se započatým návratem do Polska nespěchali, na zpáteční cestě s sebou vezli své bojovníky raněné v Čechách a k předešlým (sedmi dnům) tažení přidali ještě deset. Bojechtivý český lid⁹² byl intrikami zrádců přiveden k takové porážce a potupě, že pošlapán polským nohama ztratil téměř všechny zdatné a urozené válečníky. Spolu s Čechy tam byl také Zbyhňev, jemuž více prospělo, když stejně jako oni utekl, než kdyby tam zůstal. Poláci se z Čech vrátili s nesmírnou radostí, všemohoucímu Bohu vzdávali věčné díky a vítězného Boleslava oslavovali triumfálními chvalozpěvy.

Kapitola XXIV. O zpusťování pruské země Poláky

A tak neúnavný Boleslav v zimním čase⁹⁴ neodpočíval jako zahálčivý člověk, nýbrž vstoupil do pruské země, ležící na severu, pokryté ledem. A učinil tak v době, kdy i římsí vládcí, kteří bojovali s barskými národy, přezimovali v předem připravených opevněních, a nebojovali po celou zimu. Dostal se tam totiž tak, že využil ledu jezer a bažin místo mostu, neboť žádný jiný přístup do oné země